

4, 5, 6, Μεγαλώνουμε!

Οι «θεωρίες» των παιδιών και η μάθηση

Ο τρόπος που μαθαίνουν τα παιδιά έχει απασχολήσει εδώ και πολλά χρόνια ψυχολόγους και παιδαγωγούς. Πρωτοπόρος ο Piaget υποστήριξε ότι τα παιδιά σχηματίζουν τις δικές τους ιδέες για να ερμηνεύσουν τη λειτουργία του κόσμου και κατασκευάζουν τη δική τους γνώση, η οποία είναι διαφορετικού είδους από αυτή του ενήλι-

κα και αλλάζει-εξελισσεται με το πέρασμα των χρόνων (Bliss, 2002). Θεωρούσε, επίσης, ότι τα παιδιά σχηματίζουν ενεργά θεωρίες και πολύ πιθανόν δημιουργούν νοητικά μοντέλα για τον κόσμο, τα οποία είναι σύμφωνα με την καθημερινή τους εμπειρία (Βοσνιάδου, 1998). Ο Vygotsky (1993), ένας άλλος σημαντικός ψυχολόγος, αναφέρει ότι οι έννοιες που σχηματίζουν

τα παιδιά διακρίνονται σε αυθόρμητες, καθημερινές και επιστημονικές. Η ανάπτυξη τους είναι ταυτόχρονη, αλλά η εξέλιξή τους είναι αντίθετη. Οι καθημερινές έννοιες διαμορφώνονται ως αποτέλεσμα της εμπειρίας του παιδιού και της άμεσης επαφής με τα πράγματα. Οι επιστημονικές έννοιες αποκτιούνται στο σχολείο.

Πειραματικά
Νηπιαγωγεία
ΤΕΤΠΑΕ ΑΠΘ

Τεύχος 3

Μάρτιος 2009

Σύμφωνα με τα πορίσματα της εκπαιδευτικής έρευνας ενισχύεται ολοένα και περισσότερο η άποψη ότι ο μαθητής παίζει ενεργητικό ρόλο στη μάθηση, οικοδομώντας γνώσεις σταδιακά, βασιζόμενος πάνω σ' αυτά που ήδη γνωρίζει μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο

(Βοσνιάδου, 2006, σσ. 167-188)

Η σύνδεση των νέων γνώσεων με τις προϋπάρχουσες

Τα ερευνητικά δεδομένα αποδεικνύουν ότι η μάθηση ενισχύεται όταν οι εκπαιδευτικοί διερευνούν τις προϋπάρχουσες γνώσεις, και αντιλήψεις των παιδιών

και τις χρησιμοποιούν ως σημείο αφετηρίας για τη διδασκαλία. Όπως επισημαίνει η βιβλιογραφία, δεν είναι δυνατό να κατανοήσουμε την εισερχόμενη «πληροφορία»

αν δεν μπορούμε να τη συνδέσουμε με αυτά που ήδη ξέρουμε. Αναφέρεται επίσης, ότι οι προηγούμενες γνώσεις και αντιλήψεις των παιδιών λειτουργούν ως

Σ' αυτό το τεύχος:

Η σύνδεση των νέων γνώσεων με τις προϋπάρχουσες (συνέχεια) 2

Ρωτήσαμε τα παιδιά και αυτά μας είπαν... 2-3

Οι «λανθασμένες» απαντήσεις των παιδιών 4

Η σύνδεση των νέων γνώσεων με τις προϋπάρχουσες (συνέχεια)

«φίλτρο» για κάθε νέα πληροφορία. Για το λόγο αυτό η ενεργοποίηση προηγούμενων γνώσεων, εννοιών και εμπειριών είναι πολύ σημαντική για την κατάκτηση καινούργιων και γενικότερα για την οικοδόμηση της μάθησης. Πολλές φορές όμως οι προϋπάρχουσες γνώσεις των παιδιών είναι ελλιπείς ή υπάρχουν σ' αυτές παρανοήσεις (Βοσνιάδου, 2006). Τι γίνεται σε αυτές τις περιπτώσεις; Τα «λάθη» των παιδιών έχουν παιδαγωγική αξία καθώς δηλώνουν στους εκπαιδευτικούς τον τρόπο με τον οποίο σκέφτονται κι ερμηνεύουν τον κόσμο κι αυτά που γνωρίζουν τη δεδομένη στιγμή. Γι' αυτό και δεν τα αποφεύγουμε, δεν «κυνηγάμε» τη «μια και σωστή» απάντηση και αξιοποιούμε αυτά που μας λένε τα παιδιά για το σχεδιασμό του εκπαιδευτικού έργου μας.

Ρωτήσαμε τα παιδιά κι αυτά μας είπανε...

Θα παραθέσουμε στη συνέχεια απαντήσεις των παιδιών σε ερωτήσεις των εκπαιδευτικών γύρω από διάφορα θέματα. Η καταγραφή έγινε στο πλαίσιο της ανίχνευσης της προγενέστερης γνώσης των παιδιών πριν την διαπραγμάτευση του συγκεκριμένου θέματος. Εκτός από τις γνώσεις τους τα παιδιά αποκαλύπτουν κατά πόσο έχουν κατακτήσει κάποιες έννοιες και τον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύουν τις «νέες πληροφορίες».

Γιορτή της 25ης Μαρτίου

Νηπιαγωγός: *Τι γιορτάζουμε την 25η Μαρτίου;*

Παιδί: Είναι ο αγώνας που έκαναν οι Αρχαίοι Αθηναίοι για να διώξουν το χειμώνα και τις δυνάμεις του κρύου.

Παροιμίες

Νηπιαγωγός: *Τι είναι παροιμίες;*

Παιδί: Η παροιμία είναι αίνιγμα.

Παιδί: Η παροιμία είναι ένας γρίφος.

Παιδί: Είναι ένα ποιηματάκι με μικρές αστείες λέξεις.

Παιδί: Είναι κάτι που το λέγανε στα παλιά τα χρόνια οι Αρχαίοι Έλληνες για να δείξουν κάτι σε αυτούς που θέλανε να μιλήσουν και το λέγανε με

άλλα λόγια.

Παιδί: Είναι τα δώρα αυτά που ανοίγαμε τα Χριστούγεννα. (Το παιδί με βάση την προσωπική του εμπειρία, αναφέρεται στο χριστουγεννιάτικο ημερολόγιο, όπου κάθε μέρα ένα παιδί άνοιγε ένα παραθυράκι που περιείχε ένα αίνιγμα και κέρδιζε ένα αυτοκόλλητο).

Μάρτης, γδάρτης...

Νηπιαγωγός: *Μάρτης, γδάρτης και κακός παλουκοκαύτης. Γιατί λέμε το Μάρτη έτσι;*

Παιδί: Ο Μάρτης είναι κακός και τον μισούμε.

Ο Μάρτης ο πεντάγνωμος...

Νηπιαγωγός: *Ο Μάρτης λέγεται και πεντάγνωμος, γιατί;*

Παιδί: Γιατί γνωρίζει καλά το 5 και να το γράφει και να το διαβάζει.

Νηπιαγωγός: *Ο Μάρτης λέγεται αλλιώς Βαγγελιώτης, γιατί;*

Παιδί: Μήπως ήταν γυναίκα;

Παιδί: Μήπως τη γυναίκα του τη λέγανε Βαγγελιώ;

Πειράματα

Νηπιαγωγός: *Τι είναι πείραμα;*

Παιδί: Όταν κόβουμε λίγο κοτόπουλο, το βάζουμε μέσα σε κόκα κόλα και διαλύεται. Και έτσι καταλαβαίνουμε ότι δεν κάνει να πίνουμε κόκα κόλα γιατί διαλύεται το στομάχι.

Παιδί 1: Είναι δοκιμή. Δοκιμάζουμε.

Παιδί 2: Α! Πείραμα. Και το σχολείο μας από πείραμα είναι. Το λένε Πειραματικό.

Παιδί 1: Δηλαδή, το λένε έτσι γιατί δοκιμάζουμε;

Παιδί: Κάνουμε πολλά πειράματα σ' αυτό το νηπιαγωγείο, γι' αυτό λέγεται πειραματικό.

Παιδί: Πείραμα είναι κάποια πράγματα που τα βάζεις σε ένα ποτηράκι και μετά έχεις ένα μεγάλο εργαστήριο και κάνεις κάποια χημικά. Είναι χημικά το πείραμα. (συνεχίζεται...)

Ρωτήσαμε τα παιδιά κι αυτά μας είπαν... (συνέχεια)

Πειράματα (συνέχεια)

Νηπιαγωγός: Εμείς εδώ κάνουμε πειράματα;

Παιδί: Κάνουμε.

Νηπιαγωγός: Έχουμε χημικά;

Παιδί: Όχι.

Νηπιαγωγός: Άρα το πείραμα είναι μόνο με χημικά;

Παιδί: Ναι

Νηπιαγωγός: Εμείς στο σχολείο τι πειράματα κάνουμε;

Παιδί: Κάνουμε ένα πείραμα από τι υλικό είναι φτιαγμένο και το χρησι-

«Πείραμα είναι κάτι που το κάνουμε για να δούμε τι θα γίνει»

μποιούμε εμείς για να φτιάξουμε ένα παιχνίδι, κάτι...

Εφευρέσεις

Νηπιαγωγός: Τι είναι οι εφευρέσεις;

Παιδί: Είναι κάτι πράγματα που μερικοί μπορούν να τα φτιάξουν και μερικοί δεν μπορούν.

Σπουδαίοι Έλληνες

Παιδί 1: Είναι κάποιιοι που σπουδάζουν και είναι πολύ έξυπνοι.

Παιδί 2: Μόνο αυτοί που σπουδάζουν είναι έξυπνοι; Τότε οι αλεπούδες που δεν σπουδάζουν γιατί είναι έξυπνες;

Παιδί 1: οι αλεπούδες είναι πονηρές δεν είναι έξυπνες.

Λαϊκή Παράδοση

Νηπιαγωγός: Τι είναι η λαϊκή παράδοση;

Παιδί: Κάτι πολύ παραδοσιακό, ρούχο τσολιά, φουστανέλα.

Παιδί: Κάτι που μας παραδίδουν.

Παιδί: Κάτι που τηλεφωνάς και σε ένα κουτί στο φέρνουν.

Παιδί: Ένα παραδοσιακό πράγμα, όπως ο αργαλειός, ο νερόμυλος.

Παιδί: Ό,τι είναι πολύ παλιό.

Παιδί: Το λαχείο, όπως λέμε λαϊκό λαχείο.

Παιδί 1: Είναι κάτι που περπατάς πάνω κάτω, δίνεις χρήματα και αγοράζεις πράγματα.

Παιδί 2: Αυτό είναι λαϊκή αγορά, όχι παράδοση.

Παιδί 1: Είναι μια λαϊκή που περπατάνε τσολιάδες.

Μετρώ το βάρος μου

Νηπιαγωγός: Πώς μπορούμε να βρούμε το βάρος μας;

Παιδί: Το μετράμε λίγο—λίγο.

Παιδί: Το μετράμε με το μέτρο.

Παιδί: Με τη μεζούρα.

Παιδί: Με τη ζυγαριά.

Νηπιαγωγός: Τι είναι η ζυγαριά;

Παιδί: Η ζυγαριά είναι ένα μηχάνημα που εκεί μετράμε το βάρος μας.

Νηπιαγωγός: Πώς είναι η ζυγαριά;

Παιδί: Είναι ένα τετράγωνο που το έχουμε στο σπίτι μας και μετράμε πόσο βάρος έχουμε ή άμα έχουμε λίγο βάρος.

Παιδί: Έχει μέσα ένα εργαλείο που αυτό βγάζει τα γράμματα σε μια εικόνα και μας λέει πόσο βάρος έχουμε.

Παιδί: Δεν έχει γράμματα, έχει αριθμούς.

«Αυτό το μηχάνημα δεν αντέχει πολύ και αν κάνεις πολύ πάνω του μπορεί και να χαλάσει.»

Οι «λανθασμένες» απαντήσεις των παιδιών

Συνοψίζοντας, οι «λανθασμένες» απαντήσεις των παιδιών, με τις οποίες πολλές φορές γελάμε, αποκαλύπτουν ότι τα παιδιά δεν σταματάνε να σκέφτονται και να προσπαθούν να εξηγήσουν αυτά που συμβαίνουν γύρω τους με βάση τις εμπειρίες και τις δικές τους «θεωρίες».

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο θεωρούμε τις απαντήσεις τους «εργαλείο» που βοηθάει εκπαιδευτικούς και γονείς να ανακαλύψουν τον ιδιαίτερο τρόπο σκέψης της παιδικής ηλικίας και τις χρησιμοποιούμε ως έναυσμα για συζητήσεις, διερευνήσεις και πειραματισμούς που μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να οικοδομήσουν τη σωστή «λογική» (DeVries et al., 2002).

Πώς μαθαίνουν τα μικρά παιδιά

- Καθώς βλέπουν, αγγίζουν, μυρίζουν, γεύονται και κινούνται στο χώρο.
- Καθώς πειραματίζονται με μια ευρεία ποικιλία υλικών.
- Καθώς μιλούν, ακούν τους άλλους, παρακολουθούν, ρωτούν και απαντούν.
- Καθώς προσπαθούν να επιλύουν προβλήματα και να δίνουν απαντήσεις στα ερωτήματά τους, ακόμη και αν κάνουν λάθη.
- Καθώς δοκιμάζουν σε διάφορες καταστάσεις τις λύσεις που δίνουν και αξιολογούν τα αποτελέσματα των πράξεών τους.
- Καθώς συνδέουν πράγματα όμοια και ανόμοια και ανακαλύπτουν τις σχέσεις και την αλληλεπίδρασή τους.
- Καθώς συνεργάζονται με τους άλλους, ενηλίκους και συνομηλίκους, και ενεργούν από κοινού.
- Καθώς μιμούνται και αντιγράφουν τις πράξεις, τις στάσεις και τη γλώσσα των άλλων.
- Καθώς προσποιούνται και δοκιμάζουν ρόλους.

Βιβλιογραφία

- Βιγκότσκι, Λ. (1993). *Σκέψη και Γλώσσα*. Αθήνα: Γνώση.
- Bliss, J. (2002). Η σημασία του Piaget για την έρευνα σχετικά με τις αντιλήψεις των παιδιών. Στο Β. Κουλαϊδής (Επιμ.), *Αναπαραστάσεις του φυσικού κόσμου*. (σσ. 71-113). Αθήνα: Gutenberg.
- Βοσνιάδου, Σ. (1998). *Γνωσιακή Ψυχολογία. Ψυχολογικές Μελέτες και Δοκίμια*. Αθήνα: Gutenberg.
- Βοσνιάδου, Σ. (2006). *Παιδιά, Σχολεία και Υπολογιστές*. Αθήνα: Gutenberg.
- DeVries, R., Zan, B., Hildebrandt, C., Edmiaston, R., & Sales, C. (2002). *Developing constructivist early childhood curriculum: Practical principles and activities*. New York: Teachers College Press.
- ΥΠΕΠΘ (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.), για το Νηπιαγωγείο και Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων*. Αθήνα.
- ΥΠΕΠΘ (2006). *Οδηγός Νηπιαγωγού. Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί. Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

(Από τον Οδηγό Νηπιαγωγού, σ. 21),